

Obrana ostrova Rodos pred Turkami IV.

Libor Rösner

16. augusta 2019 + *História*

Krvavý september

Napriek tomu že sa Tadinimu podarilo zničiť na 50 nepriateľských podkopov, začiatkom septembra sa tureckým baníkom podarilo podmínať takmer päť šiestin opevnení. Turci si z Balkánu priviezli možno až 50 000 baníkov, ženistov a minérov, čo sa oproti niekoľko desiatkam obrancov poverených podzemnými prácami logicky muselo skôr či neskôr prejaviť. Veľkou pomocou im navyše bol systém podzemných kanálov na dažďovú vodu vybudovaný ešte v antických dobách, takže mali ušetrenú námahu. Dňa 4. septembra sa ozvala mohutná explózia pod anglickým úsekom. Vznikla asi 9-metrová medzera, do ktorej sa nahrnula turecká pechota a prenikla dokonca aj do časti mesta. Zúrivý protiútok obrancov ich odrazil a nepomohli ani hrozby Mustafa pašu ženúceho svoje ustupujúce šíky späť do prielomu. Ďalšie pokusy o prielom boli zdarne odrazené, Turci zapchali diery na hradbách stovkami svojich tiel a rytieri ukoristili tureckú vlajku.

V ďalších dňoch prebiehali tuhé boje o španielsky a provensálsky úsek. Ich posádky sa udržali iba s vypätím všetkých síl. Rytieri však nemuseli bojovať iba proti vonkajšiemu nepriateľovi, ale aj proti tomu vnútornému. V noci z 19. na 20. septembra bola odhalená zradcovská činnosť židovského lekára Renata Apella, zverbovaného Sulejmanom dávno pred začiatkom obliehania. Bol pristihnutý, ako strieľa do tureckého tábora šíp so správou o stave obrany. Na mučidlách sa priznal k zrade a v rámci varovania všetkým ďalším zradcom bol rozštvrtený. Ku koncu októbra bol odhalený ďalší zradca – židovský sluha rytiera André d' Amarala, neúspešného kandidáta o veľmajstrovský úrad. Sluha pri mučení doznať, že všetko robil s vedomím svojho pána, resp. na jeho príkaz. Dnes sa už nedozvieme, či si všetko nevymyslel, aby tak rytierom naposledy uškodil. Každopádne krutému mučeniu bol podrobený aj d' Amaral. Dostavilo sa aj niekoľko svedkov, ktorí potvrdili, že on sám dodával nepriateľovi z hradieb správy, alebo že zámerne nepravdivo informoval rytierov o pravom stave zásob Rodosu. Bol zbavený rádových hodností a odsúdený k smrti rozštvrením. Jeho hlava a časti tela boli nabodnuté na prichystané koly.

Dňa 20. septembra ohlásili vojnové bubny Turkov ďalší mohutný útok, tentokrát boli ich cieľmi úseky provensálsky, anglický a španielsky. Útok na oslabené časti opevnení bol taký prudký, že sa im podarilo obsadiť časť hradieb na španielskom úseku. Po niekoľkohodinovom boji však museli dobyté pozície opustiť – odhodlaný výpad rezerv ich vytlačil späť pod hradby, kde dielo skazy dokonal grécky oheň a vriaca smola. Zanechali tu niekoľko tisíc svojich padlých, posádka sa pritom stenčila zhruba o 200 mužov.

Foto: hrad johanitov, zdroj: wikipedia.com

Zrána, 24. septembra, podnikli Turci generálnu ofenzívu na najviac poškodené časti opevnení, tj. na španielsky, anglický, provensálsky a taliansky úsek. Nastal Deň D, v ktorom sa malo rozhodnúť. Desaťtisíce vyznávačov Alaha sa vrhlo nenásytne na hradby hájené teraz už sotva polovicou posádky. Boli podporovaní opakovanou silnou salvou diel a tiež dymovými projektilmi, ktoré kryli ich postup. Janičiari bojujúci na španielskom úseku rýchlo dobýjali hradby a za vztyčovania svojich posvätných zástav sa po hradbách snažili presunúť na vedľajšie úseky. Ojedinelé výstrely posledných obrancov úseku im v tom nemohli zabrániť. Zdalo sa, že je rozhodnuté. Proti tejto elitnej jednotke Turkov vyrazil osobne sám veľmajster Villers del'Isle-Adam, ktorého príklad povzbudil obrancov k doslova heroickému úsiliu. Tento 75 ročný muž sa v bojoch, ktoré nastali, nadmieru vyznamenal; kosil svojím mečom čo mu prišlo pod ruku. V čele svojej gardy v počte niekoľko desiatok mužov sa zjavoval všade, kde to bolo zrovna treba, a všade po jeho neskutočne rozhodnom zásahu začali bojovníci z krajiny polmesiaca ustupovať. Aj obyvatelia mesta pochopili, že v hre je všetko a veľakrát sa aj holými rukami vrhali po boku vojakov na tureckých agresorov, ktorí už prenikli do mesta. Ženy nosili bojujúcim potraviny a strelivo a ošetrovali ranených. A rovnako ako pri prvom obliehaní v roku 1480 sa vyznamenali františkáni, ktorí sa s palicami, na ktorých boli pribité klince, púšťali do najprudšej vravy.

Bojovalo sa po celej dĺžke vyššie menovaných štyroch úsekov, pred nimi aj za nimi. Turci sa šplhali ako mravce po rebríkoch na hradby a bašty, kresťanskí vojaci ich s námahou odrážali. Nebolo kedy si oddýchnuť. V jednu chvíľu to vyzeralo, že Turkom sa podarí dobyť baštu, no vzápätí ju obrancovia od nebezpečia vyčistili. Boj trval už dobrých šesť hodín. Strašnú skazu pôsobila v radoch Turkov útočiacich na hradby španielskeho úseku paľba z diel, ktoré boli v strieľňach bašty Auvergne susediacej so španielskym úsekom. Paľba, po každom výstrele guľami alebo šrapnelmi, vytvorila v útočiacich šíkoch široké brázdy. Rozhodujúcim momentom v doposiaľ najtvrdšej bitke celého obliehania bol manéver rytiera Jacquesa de Bourbon, ktorý sa postavil do čela záložných jednotiek. Jednotkám sa podarilo výpadovou brámkou pevnosti dostať prekvapeným útočníkom do chrbta, vytlačiť ich od hradieb a obrátiť na zúfalý útek.

Historické pramene hovoria až o 20 000 Turkoch, ktorí za generálny útok zaplatili životom. Hoci sa ich na zeleno odetí čaučovia [oddieľy, ktoré nemali dopustiť aby z bojiska niekto zutekal] snažili ako len mohli hnať naspať k hradbám, nebolo žiadnej sily, ktorá by bezhlavo utekajúcich tureckých vojakov prinútila k návratu na pozície a k opakovaniu útoku. Sultán Sulejman bol neúspechom taký rozzúrený, že nariadil Mustafu pašu prestrieľať pred celou armádou šípmi. Ráno sa už schladil a všetko si rozmyslel. Jeho poradcovia ho presvedčili, že týmto by iba prispel k pozdvihnutiu morálky obrancov.

Ale aj oni utržili citeľné rany. Zhruba 200 rytierov s bielym krížom na čiernych plášťoch padlo, medzi nimi aj popredné osobnosti rádu. Ďalších niekoľko desiatok bolo zranených. Reč je iba o johanitoch, straty v radoch ostatných bojujúcich sa neuvádzajú. Museli byť ale tiež hrozné.

Boj napriek zime

Počet obrancov Rodosu v tej dobe klesol na polovicu, a to ešte mnohí z tých čo ostali boli zranení. Obrovskou stratou pre rytierov sv. Jána bolo zranenie Gabriela Tadiniho, ktorého 11. októbra zasiahla guľka tureckého strelca, keď dierou v stene kontroloval stav opevnenia. 6 týždňov sa musel liečiť, než mohol byť ako tak obrancom k dispozícii.

Taktiež v priebehu októbra a novembra sa tu a tam podarilo preniknúť tureckou námornou blokádou niektorému plavidlu, ktoré na svojej palube priviezlo pár nadšencov ochotných položiť život v obrane kresťanskej veci pred moslimským nebezpečím. Bolo to ale iba pár kvapiek proti osmanskému moru, ktorého vlny sa deň čo deň vylievali na už narušené hradby pevnosti, aby sa na nich deň čo deň opakovane trieštili. Najviac bol v tomto duchu skúšaný úsek španielsky a zvlášť anglický, kde boli jeho obrancovia tak zdecimovaní, že museli byť doplnení rytiermi zo záložných oddielov. Napriek tomu zotrvali na svojich pozíciách, hoci mali k dispozícii celkovo už len dve bojaschopné delá a hradby v týchto miestach boli kanonádou tureckých delostrelcov tak poškodené, že podľa svedectva by sa do španielskeho prielomu vošlo 40 jazdcov vedľa seba.

Z kráľovských dvorov naprieč starým kontinentom prichádzali s loďami len plané sľuby pomoci. Jedni sa vyhovárali na nedostatok financií, druhí na nutnosť viesť vojnu s nepriateľmi doma, iní na počasie. Ako napríklad 2000 žoldnierov zhromaždených na Sicílii, na ktorých žold zbieral rád peniaze zo všetkých svojich dŕžav a s ich pomocou by sa Rodos s najväčšou pravdepodobnosťou podarilo uhájiť. Ako

Foto: obliehanie Rodosu, zdroj: wikipedia.com

proti tomu vyniká príklad Angličanov, vtedy ešte obyvateľov katolíckej krajiny, kde početná skupina vyrazila na pomoc bojovníkom kríža navzdory nepriaznivým klimatickým podmienkam, no ich plavidlo skončilo vo vlnách Biskajského zálivu a všetci na palube sa utopili.

Rodoskí rytieri so svojimi spolubojovníkmi si tak museli vystačiť s tým, čo mali, resp. nemali. Ich línie tak preriedli, že už nemohli pokryť celú dĺžku opevnení. Zásoby strelného prachu sa povážlivo tenčili, takže veľmajster l'Isle-Adam musel vydať príkaz, že z diel sa môže páliť len na vyslovené povolenie veliteľov. Množili sa úteky tureckých otrokov, ktorí v noci skákali do mora, aby sa dostali ku svojim. Útok striedal útok, ďalšie a ďalšie boje prebiehali v podzemných podkopoch, keďže sultán Sulejman neustal v obliehaní ani s nadchádzajúcim zimným obdobím, ako tomu bolo až doteraz všeobecným zvykom. Jeho osobná prítomnosť na ostrove nedovoľovala pašom ani len uvažovať o ukončení obliehania. Obrancovia tak nemali čas na pozbieranie síl ani čas na presvedčenie európskych vládcov, aby im poslali posily.

Dňa 21. novembra zatrúbili turecké poľnice k ďalšiemu veľkolepému útoku na prakticky už v troskách ležiaci taliansky a anglický úsek, avšak obrancom sa opäť podarilo niečo neuveriteľného – v mnohonásobnej menšine svoje pozície uhájili a útok odrazili. O 9 dní neskôr potom podnikli ďalšiu generálnu ofenzívu, do ktorej poslali takmer každého, kto udržal v ruke zbraň. Opäť dochádzalo k bojom muža proti mužovi, meča proti meču. Húževnatý odpor hŕstky obrancov bol nakoniec úspešný a Turci sa museli stiahnuť, zanechávajúc na bojisku ďalších niekoľko tisíc padlých.

To už bolo moc aj na sultána. Začal premýšľať o inom riešení situácie. Vo vojenských záležitostiach bol natolko zbehlý, aby rozpoznal zhoršujúce sa nálady vojska a aby pochopil, že daždivé počasie a rozbahnený terén značne sťažujú obliehacie práce. Pochopiteľne nemohol ako Alahov vyvolený jednať s „džaurami“ sám a otvorene. Vyslal teda k johanitom 1. decembra posla, janovského odpadlíka od kresťanskej viery vo svojich službách menom Monile, s ponukou kapitulácie. Monile bol však od brán vyhnaný, ale keď sa pred nimi

objavil znova o 2 dni, jednanie o kapitulácii predsa len začalo. Veľmajster bol síce pripravený hájiť pevnosť až do posledného muža, ale všetkým bolo jasné, že by to netrvalo príliš dlho. Katastrofálny stav opevnení, Turci na zemi aj pod zemou prakticky v meste, nedostatok bojaschopných mužov či pracovných síl potrebných k opravám hradieb, nulová šanca na pomoc zvonku, únava, zranenia, zbedačené obyvateľstvo mesta. Po porade s prednými rytiermi rádu a zástupcami mesta sa preto nakoniec rozhodol podmienky kapitulácie prijať. Je nutné povedať, že boli viac ako veľkorysé – za odovzdanie všetkých dŕžav rádu v Egejskom mori mohli johaniti nerušene opustiť mesto a vziať si so sebou všetko čo budú chcieť. To isté platilo pre civilné obyvateľstvo. Tomu turecký sultán sľúbil v prípade zotrvania, že ich nebude násilím obracať na islam a že kostoly nepremění v mešity. Dokonca ponúkol rytierom lode, keby ich mali nedostatok. Na dôkaz dobrej vôle súhlasil s výmenou zajatcov.

Kapitulácia

Napriek tomu robil l'Isle-Adam všetko pre to, aby svoje rozhodnutia oddialil v nádeji, že na Rodos predsa len dorazí flotila s posilami. Sulejman však nebol hlúpy. Pochopil o čo veľmajstrovi ide a nariadil obnovenie ofenzívy vedenej v dňoch 17. a 18. decembra na taliansky a anglický úsek. S minimom strelného prachu mohli obrancovia odpovedať na delostreľbu len sporadicky, o to viac úsilia vložili do hájenia prederavených hradieb a opäť úspešne – mohutný útok bol odrazený. Avšak rodoské obyvateľstvo sa začalo pomaly búriť a dokonca zažiadalo o povolenie jednať so sultánom na vlastnú päsť. Villiers de l'Isle-Adam dobre vedel, že ďalší útok by mohol byť konečný aj bez nespokojného ľudu za chrbtom. Preto 24. decembra podmienky kapitulácie prijal a dal vyvesiť bielu vlajku.

Na znamenie smútku sa v čiernom habite odobral do sultánovho stanu, aby ako rytier telom i dušou vzdal hold víťazovi. Stretnutie prebehlo v nebyvalo úctivej atmosfére, Sulejman bol dokonca tak pohnutý, že jednému svojmu vezírovi poznamenal: „Je mi ľúto, že musím vypudiť tohto statočného starca z jeho domova.“ Keď potom sám v sprievode menšieho oddielu vošiel do mesta, aby si prehliadol jeho rozvaliny na vlastné oči, bol privítaný so všetkými vojenskými poctami. Ani to nebolo zas tak obvyklé. Snáď aj preto pri odchodu mierne pozdvihol svoj turban, aby aj on vzdal česť hrdinským obrancom. Všetko ale neprebiehalo tak idylicky, oddiel janičiarov vyslaný do mesta ako hliadka začal prevolávať slávu Alahovi a vnikáť do kostolov aby ich rabovali. Hrozilo vypuknutie šarvátok, na čo sám sultán zakázal janičiarom pod trestom smrti akékoľvek provokácie, dokonca aj škaredo rozprávať v uliciach mesta.

K pozoruhodnej udalosti došlo o tisíce kilometrov smerom na západ. Pri polnočnej svätej omši spadol k nohám pápeža Hadriána VI. kameň uvoľnený z rímsy pri strope. Prítomní veriaci rázom pochopili, že v Egejskom mori padla posledná bašta kresťanstva na Východe.

Rytieri dostali lehotu dvanásť dní k nalodeniu a naloženiu všetkých pokladov rádu vrátane vzácných relikvií, ako bola pravica sv. Jána Krstiteľa v drahokamami zdobenej truhle, rádového archívu, výzbroje a liturgických predmetov. Podľa zmluvy si nesmeli na palubu vziať delá, väčšinu z nich preto zvrhli do mora, aby sa nedostali do rúk nepriateľov. Na palubu lodí vstúpilo 180 rytierov s bielym krížom na čiernych plášťoch, aby po 213 rokoch opustili svoje sídlo. Väčšina z nich bola zranená, rovnako ako tých pár stoviek žoldnierov a Tadini, ktorému sultán ponúkol horentnú sumu peňazí, ak pôjde do jeho služieb.

Turci pri Rodose stratili najmenej 60 000 mužov, teda zhruba tretinu. Víťazstvo tak vykúpili za cenu obrovských strát, povzbudilo ich však v ďalších výbojoch, čo už skoro na vlastnej koži pocítili aj kresťania

v strede Európy. O štyri roky neskôr prišla aj pre naše dejiny dôležitá bitka pri Moháči a o ďalšie tri roky prvé obliehanie Viedne.

Štyri lode johanitov (Svätá Mária, Svätá Katarína, Svätý Bonaventúra a Svätý Jakub) preživších po pol roku nepretržitých bojov odviezli do sicílskej Messiny, kde našli dočasné útočisko. Cisár Karol V., snáď aby utíšil zlé svedomie z nečinnosti vzhľadom k prosbám o pomoc, venoval rádu Tripolis a ostrov Maltu. „Nič na svete nebolo nikdy tak dokonale stratené ako Rodos,“ vraj prehlásil. Malta sa stala novou hlavnou základňou rádu, vďaka čomu sú johaniti známi aj ako Rád maltézskych rytierov. A práve na Malte mali za štyri desaťročia čeliť opätovne tureckému vpádu. Ale o tom nabadúce.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/obrana-ostrova-rodos-pred-turkami-iv/>